

**ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ
ЗБАЛАНСОВАНИМ РОЗВИТКОМ**

Анотація

Запропоновано та проаналізовано певну архітектуру концептуальних підходів, принципів, методів, що мають специфічне цільове призначення і відображають парадигму управління збалансованим розвитком. Визначено його сутнісні детермінанти, при цьому увагу зосереджено на рівні інституційних секторів. Окреслено функціональне навантаження процесуальної, цільової, інструментальної підсистем даного процесу. Особливий акцент зроблено на специфіці використання економічних важелів в управлінні збалансованим розвитком, які повинні забезпечити реальне функціонування системи фінансових інститутів розвитку, що забезпечуватимуть швидке розширення інвестиційного сегмента фінансового ринку, сегментів внутрішнього кінцевого попиту, спроможних поживати внутрішнє виробництво ланцюгом попиту-пропозиції; використання податкового інструментарію для відновлення динамічного розвитку національної економіки; зменшення боргового навантаження на економіку; запровадження механізму макроаналізу стратегічної віддачі проінвестованих державою коштів.

Ключові слова: збалансований розвиток, теорії управління збалансованим розвитком, внутрісистемні дисбаланси, цільова підсистема, функціональна підсистема, інструментальна підсистема.

К.И. Ревун,

Тернопольский национальный экономический университет, г. Тернополь

Аннотация

В данной работе предлагается определенная архитектура концептуальных подходов, принципов, методов, имеющих специфическое целевое назначение и отражающих парадигму управления сбалансированным развитием. Определены его детерминанты, при этом внимание сконцентрировано на уровне институциональных секторов. Проанализирована функциональная нагрузка процессуальной, целевой, инструментальной подсистем, обеспечивающих данный процесс. Особый акцент сделан на специфике использования экономических рычагов в управлении устойчивым развитием, которые должны: способствовать функционированию системы финансовых институтов развития, обеспечивать быстрое расширение инвестиционного сегмента финансового рынка, сегментов внутреннего конечного спроса, способных оживить внутреннее производство цепью «спрос-предложение»; использовать налоговые инструменты для восстановления динамичного развития национальной экономики; уменьшить долговую нагрузку; предвидеть макроанализ стратегической отдачи государственных инвестиций.

Ключевые слова: устойчивое развитие, теории управления сбалансированным развитием, внутрисистемные дисбаланси, целевая подсистема, функциональная подсистема, инструментальная подсистема.

Kostyantyn I. Revun,

Ternopil National Economic University, Ternopil

**THEORETICAL AND METHODOLOGICAL BASIS
OF BALANCED DEVELOPMENT MANAGEMENT**

Annotation

In the article the defined architecture of the conceptual approaches, principles, methods, which have specific purpose and reflect the paradigm of the balanced development management are

proposed. The essential determinants of governance of sustainable development, with particular emphasis placed on the institutional sectors are identified. The procedural functional load, target, tool subsystems of the process is outlined. Particular emphasis is placed on the specifics of the use of economic instruments in the management of sustainable development, which should provide the actual functioning system of financial institutions that provide the rapid expansion of the investment segment of the financial market segments of domestic final demand, able to revive domestic production chain of demand and supply, the use of tax instruments for dynamic recovery of the national economy, reduce the debt burden on the economy, to predict of macro-analysis of the mechanism of strategic impact of public investment.

Keywords: sustainable development, management theory of sustainable development, inter-system imbalances, target subsystem, the functional subsystem, instrumental subsystem.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Політична та економічна кризи, в яких опинилася Україна, актуалізує питання розробки виваженого антикризового інструментарію, що забезпечить збалансування основних макроекономічних пропорцій створення ринкових інститутів, підтримку конкурентоспроможних галузей, модернізацію промисловості, підсилить структурні реформи. Усвідомлення необхідності забезпечення збалансованого розвитку знайшло відображення в низці законодавчих та нормативно-правових актів і передусім у ратифікованій програмі розвитку ООН «Цілі тисячоліття». Однак бракує механізмів забезпечення збалансованого розвитку в господарському, цивільному, адміністративному та фінансовому законодавстві.

Збалансований розвиток передбачає незворотність регулятивних заходів щодо досягнення спрямованості змін у соціально-економічній системі за рахунок закономірно визначених пропорцій кількісного і якісного відтворення соціальної, економічної, екологічної підсистем, просторової складових.

Практика останніх двох десятиліть показала, що світова спільнота не змогла досягнути збалансованості між економічним ростом, соціальним розвитком та навколишнім природним середовищем, однак вона активно продовжує працювати над цим питанням. Успіх у забезпеченні збалансованості передусім залежить від управління даним процесом, а це підсилює і наукову, і прикладну значущість дослідження концептуальних засад управління збалансованим розвитком.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Проблематиці збалансованого розвитку приділено увагу в працях відомих зарубіжних дослідників Р. В. Кейтса, Т. М. Перріса, Дж. М. Хулса, Г. Дейлі, Дж. Форестера, Д. Х. Медоуз, Д. Л. Медоуз, Й. Рэндерса, В. В. Беренса, Д. Салла, П.-Е. Самуельсона й інших. В Україні над проблематикою збалансованого розвитку працюють провідні науковці: М. Хвесик, Т. В. Гардащук, Л. Корнійчук, В. Шевчук, В. М. Якубів, М. А. Голубець,

ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ

В. Г. Поліщук, Л. Г. Мельник, А. І. Юзвішин, В. Мунтіян, Б. М. Данилишин, М. М. Миколайчук, В. М. Геєць, Ж. В. Поплавська й інші.

Визнаючи безперечний вклад даних вчених у дослідження збалансованого розвитку, слід констатувати, що дані напрацювання стосуються в основному його географічних та екологічних аспектів. Понад те, складність і багатогранність проблем збалансованого розвитку зумовлює потребу в подальших наукових розвідках питань, що стосуються теоретичних і практичних аспектів реалізації й інших векторів збалансованого розвитку національної економіки та управління цим процесом.

В основі методології управління збалансованим розвитком національної економіки слід покласти певну архітектуру концептуальних підходів, принципів, методів, що мають специфічне цільове призначення і відображають парадигму управління збалансованим розвитком.

Серед основних підходів, які склалися в управлінні розвитком національних економік, варто виокремити:

1. Традиційний (В. М. Геєць, А. Ф. Мельник, С. М. Чистов, Л. А. Швайка), який апелює до цілеспрямованого організаційно-регулюючого впливу держави на економіку через правові, адміністративні, економічні важелі, що пом'якшують негативні наслідки ринкової економіки і створюють передумови для динамічного конкурентного розвитку національної економіки.

2. Корпоративний (О. Лавринчук, Ю. Уманців, І. Малий, Л. Оліфіренко, М. Шкільняк), в основі якого покладено об'єднання інтересів державного, реального, фінансового, приватного секторів у досягненні бажаних цілей та пріоритетів суспільного розвитку.

3. Децентралізований (З. Варналій, Г. Монастирський, О. Тищенко, О. Дудкіна), який пов'язаний із забезпеченням балансу інтересів розвитку окремих територій і держави загалом, вирівнювання рівня розвитку адміністративно-територіальних утворень.

4. Підхід, який апелює до посилення ролі держави у сфері запобігання, нейтралізації, ліквідації деструктивних та дестабілізуючих факторів за рахунок комплексу політичних, економічних, дипломатичних, інформаційних, інституційних механізмів державного управління, що забезпечуватимуть економічну безпеку країни в сучасному глобальному просторі (В. П. Мартинюк, М. І. Флейчук, Т. Л. Желюк);

5. Інноваційно-інвестиційний підхід (Л. І. Федулова, В. Г. Бодров, В. О. Гусев, В. Ф. Мартиненко), згідно з яким державне управління повинно стосуватися підтримки збалансованого нагромадження капіталу, розвитку освіти, вироблення заходів, спрямованих на поліпшення стану здоров'я населення та захист природного капіталу. При цьому має бути забезпечений мінімально необхідний рівень людського капіталу для сприяння

запровадженню технічних інновацій та підвищенню сукупної продуктивності факторів виробництва. Сутністю парадигми інноваційного розвитку є досягнення економічного розвитку шляхом широкомасштабного введення у господарський обіг таких продуктів інтелектуальної праці, як знання, технології.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми, формулювання цілей статті. Сформовані наукові підходи свідчать про досить глибоку концептуальну основу державного управління економікою, яке на сьогодні сформовано, і яке необхідно поглиблювати під впливом нових ендогенних та екзогенних викликів. Більше того, кризові процеси, які протікають у світовій економіці вимагають переосмислення пріоритетів та цінностей, що забезпечать стабільний розвиток національних економік.

Тому в рамках даної наукової публікації вважаємо за доцільне демаркувати основні структурні компоненти системи управління збалансованим розвитком, верифікуючи її засадничі принципи, завдання, механізм реалізації.

Виклад основного матеріалу з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Основними теоріями, які повинні створити методологічне підґрунтя для управління збалансованим розвитком національної економіки, варто вважати неокейнсіанську теорію, теорію неокласичного синтезу, гуманістичну теорію, інституціональну теорію, теорію структурних змін, антикризового управління, глобалістики, суспільного вибору [1, с. 46-76].

Важливе значення у формуванні теорії управління збалансованим розвитком відкритих національних економік повинні відігравати теорії глобалізму. Серед них варто використати:

- теорію світ-системного аналізу І. Валлерстайна, яка пояснює природу гео економічних ризиків, характер поляризації економічного розвитку, створення полюсів зростання;

- гуманістичну теорію, обґрунтованої в працях М. Грановетера, М. Кастела, Р. Сведберга, А. Сена, А. Трена, Р. Холінгсворта, Ф. Шарпа, П. Шміттєра, яка розглядає розвиток через призму нарощування гуманітарного капіталу (освіти, культури, науки, охорони здоров'я, соціального захисту, зайнятості, міжнародних і релігійних відносин, засобів інформації), правових норм, пануючої в суспільстві системи цінностей, пріоритетів, традицій, моралі, етики;

- теорію мультирівневого управління Ф. Шарпа, П. Шміттєра, В. Стріка, яка акцентує увагу на посиленні ролі наднаціональних утворень в управлінні розвитком національних економік, і разом з концепціями інтегративності,

ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ

мережевої економіки сприяє оптимальному використанню взаємозв'язку інструментарію управління розвитком на національному, наднаціональному рівнях, що в сучасних умовах посилення процесів глобалізації є вкрай важливим.

Світогосподарські виклики, пов'язані із кризовими процесами, підвищують значущість теорій антикризового управління, теоретико-методологічну основу якої становлять:

- ліберальна теорія неминучості прийдешніх економічних потрясінь В. І. Пантіна, яка дає напівемпіричний опис траєкторії руху економіки до певної «сингулярної точки», котра позначає катастрофічну зміну характеру руху;

- системного неблагополуччя «процвітаючої» економіки А. Б. Кобякова, М. Л. Хазіна, яка пояснює характер трансформації латентної структурної кризи в реальну фінансову;

- теорії катастроф В. І. Арнольда, біфуркацій А. Пуанкаре, що пояснюють характер турбулентності динамічних систем через вплив атракторів на їх розвиток.

Активізація впливу держави на розвиток національної економіки простежується досить чітко в інституціональній теорії розвитку, методологічну основу якої складають соціально-психологічний інституціоналізм Т. Веблена (1857–1829 рр.), соціально-правовий інституціоналізм Дж. Коммонза (1862–1945 рр.), кон'юнктурна концепція У. Мітчелла (1874–1948 рр.), які практично зорієнтовані на конкретні варіанти державного втручання в економіку, забезпечення соціалізації економічного розвитку.

Формуючи теорію управління збалансованим розвитком, варто виокремити праці інституціоналістів: Г. Райта, Б. Гурне, Н. Лінн, Ф. Нігроу, Р. Стільмана, К. Коніга, Б. Беккера та ін. При дослідженні державного управління Г. Райт виокремив два підходи у визначенні предмета державного управління: американський, який започаткований В. Вільсоном у праці «Дослідження управління» (1887 р.), та європейський, основою якого є напрацювання представника німецької економічної школи Отто Маєра [2, с. 14–17]. Перший ґрунтується на перевазі методів господарського управління, де основою ухвалення управлінських рішень є раціональність і економічна доцільність. Європейський підхід базується на правових та адміністративних методах державного впливу. Поєднання цих підходів у сучасній практиці дало б змогу визначити межі державного втручання у забезпеченні збалансованого розвитку з позицій мінімальної необхідності, що не допускає хаотичності ринкових процесів і забезпечує стабільний розвиток, та максимальної допустимості, яка обмежує державний монополізм.

Послідовниками інституціоналізму – представниками неоінституціоналізму (У. Ростоу, Р. Хейлбронером, А. Тоффлером (США), А. Берлі, Ж. Еллюлем, Ф. Перру, П. Массе (Франція), Г. Мюрдалем, Ж. Акерманом (Швеція), Р. Дарендорфом (Німеччина) та ін.) було досліджено вплив суспільних інститутів на розвиток національної економіки [3]. В рамках цього напрямку варто виокремити низку теорій:

- «демократизації капіталу», «управлінської революції», А. Берлі, Д. Бернхема, які обґрунтовують доцільність існування різних форм власності, активізацію суспільного фактора в даному процесі;

- «колективного капіталізму» та «людського капіталу» Г. Мінза, який запропонував державну регламентацію цін, дивідендів для об'єднання інтересів монополій з інтересами суспільства та запозиціонував роль знання, навичок, здібностей людини в підвищенні продуктивності праці та зростання доходів;

- «нового індустріального суспільства» Джона Кеннета Гелбрейта, для якого іманентними є техніка, технологія та державна система планування, що також дуже важливо у забезпеченні збалансованого розвитку.

У контексті забезпечення соціальної складової в управлінні збалансованим розвитком варто згадати і про сучасні соціологічні теорії державного управління [4; 5; 6], серед яких:

- теорія плюралістичної демократії Г. Ласкі, М. Дюверже, Р. Дарендорфа, яка пояснює вплив громадськості через так звані «групи тиску» на процес прийняття державою важливих суспільних рішень;

- теорія еліт Г. Моска, В. Парето, яка акцентує увагу на політичній складовій збалансованого розвитку й інституційній спроможності правлячих політичних еліт;

- теорія конвергенції Д. Гелбрейта, П. Сорокіна, Я. Тінбергена, яка пояснює механізм поєднання ідей соціалізму та капіталізму в розбудові сучасного постіндустріального суспільства;

- теорія технократії Д. Бела, Б. Беквіта, Ж. Бжезінського, Т. Веблена, Г. Скота, Г. Саймона, Ф. Тейлора, яка пояснює необхідність вдосконалення якісного рівня кадрового забезпечення системи управління;

- теорія держави загального благоденства, яка виникла в результаті синтезу кейнсіанської теорії зайнятості відсотку та грошей і неокласичної теорії формування змішаної економіки П. Самуельсона. Дана теорія акцентує увагу на підвищенні ефективності надання державою соціальних послуг (матеріальна допомога, поліпшення умов праці, підвищення заробітної платні та пенсій, покращення житлових умов, охорони здоров'я, освіти), забезпечення вищого рівня життя населення всієї країни.

Дані теорії охоплюють різні сфери суспільного життя, формуючи

альтернативне бачення закономірностей розвитку економічних систем та управління ними. В контексті управління збалансованим розвитком неінституціоналізм як течія виокремлює ще одну досить важливу домінують забезпечення збалансованості національної економіки. Це трансакційні витрати (витрати ринкової координації виробництва), витрати забезпечення макроструктурних зрушень (теорія прав власності Р. Коуза), політичні чинники (теорія суспільного вибору Д. Б'юкенена).

Вищепроаналізовані теорії намагаються відобразити й пояснити новітні явища економічного життя світу, спрогнозувати майбутній напрямок руху економіки, науково-технічного прогресу, соціології їх взаємозв'язку, а тому є актуальними в контексті створення сучасної теорії управління збалансованим розвитком національної економіки. Використання окремих ідей даних теорій в реалізації економічних політик в окремих національних економіках сприяло утвердженню певних типів моделей управління. Їх умовно можна структурувати на американську модель мінімального державного втручання, японську модель індикативного управління, європейські моделі (соціально орієнтована, стабілізаційно-трансфертна; ліберально-монетарна) та азіатську модель максимальної підтримки національних товаровиробників.

Опрацьовані наукові підходи до державного управління збалансованим розвитком національної економіки дають змогу представити його як процес цілеспрямованого впливу держави на відтворення в економічній системі з метою максимального врахування інтересів інституційних одиниць, раціонального використання факторів виробництва, передбачення та подолання існуючих дисбалансів на секторальному, галузевому, регіональному, макроекономічному, наднаціональному рівнях.

Цей процес повинен базуватися на об'єктивних економічних законах, врахуванні характеру суспільних відносин, досягнутому рівню розвитку продуктивних сил, ступені інтегрованості країни у світове економічне співтовариство, принципах економічної доцільності, соціальної справедливості, екологічної захищеності, активізації використання гуманітарного капіталу, не допущення хаотичності ринкових процесів.

Втручання держави має знайти своє відображення в створенні дієвої й ефективної системи державного управління збалансованим розвитком національної економіки, яка повинна не тільки створювати передумови для ефективного функціонування ринкового механізму, а й максимально вигідно поєднувати інтереси всіх секторів національної економіки у визначенні та досягненні стратегічних пріоритетів розвитку, забезпечити стійкість національної економіки до викликів глобалізованого розвитку, вибудувати ефективну технологію управління розвитком за обраною траєкторією.

Схематично систему управління доцільно представити у вигляді цільової, функціональної, організаційної, інструментальної підсистем (див. рис. 1).

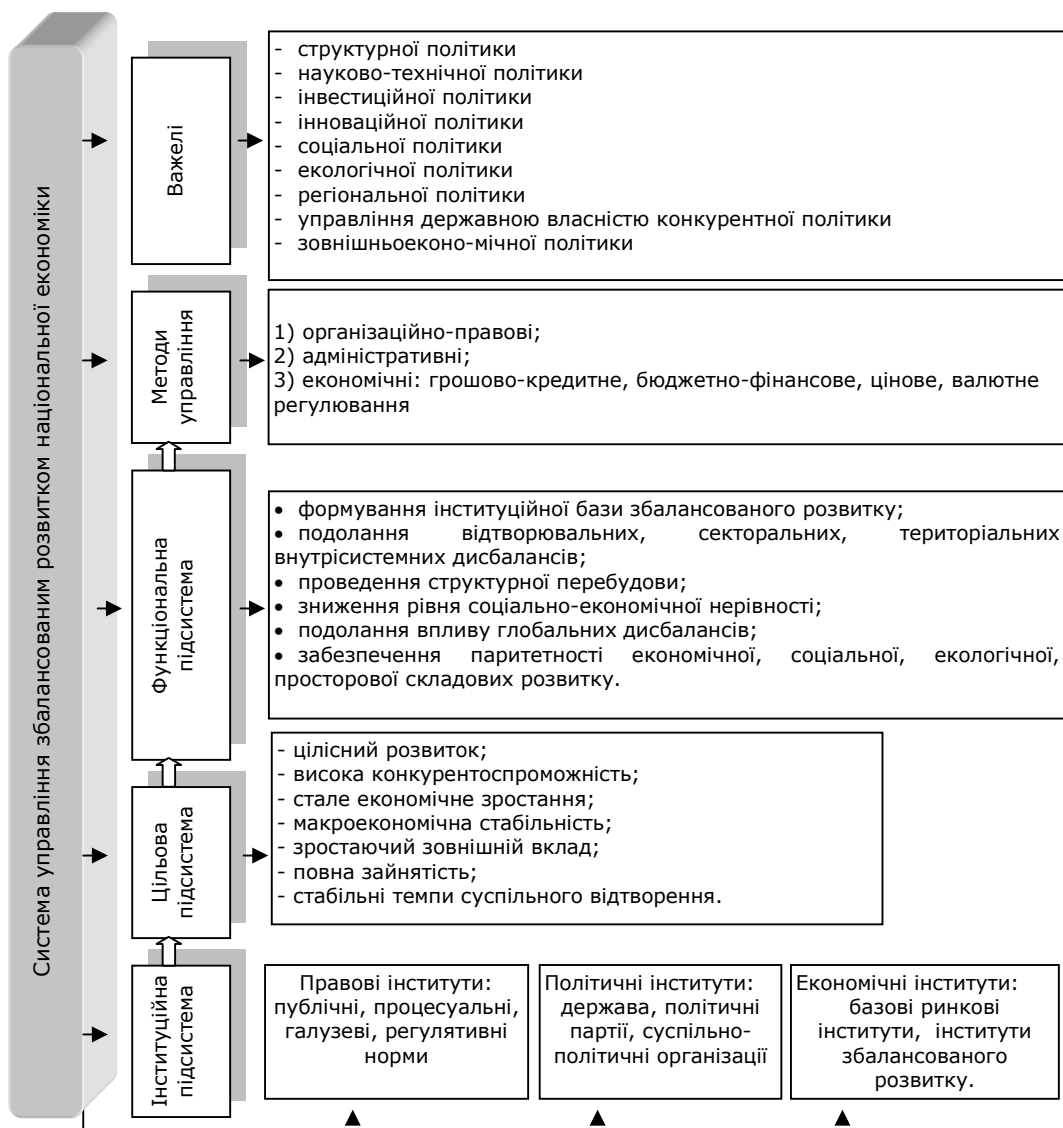

Рис. 1. Підсистеми управління збалансованим розвитком національної економіки

Інституційна підсистема – це сукупність економічних, політичних, правових інститутів, які забезпечуватимуть управління збалансованим розвитком.

Цільова підсистема на основі врахування факторів реального і потенційного, ендогенного й екзогенного, стимулюючого та стримуючого

ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ

впливів визначає цілі управління збалансованим розвитком національної економіки. Дана підсистема повинна лежати в площині критеріїв збалансованого розвитку і стосуватися:

- макроекономічної стабільності, сталого економічного зростання, високого рівня зайнятості, зростання зовнішнього вкладу в національну економіку, що підкреслюватиме її інтегрованість у світову економіку;

- цілісного розвитку національної економіки, збереження можливостей економічної системи до розширеного відтворення за рахунок ноосферизації, розвитку, модернізації функцій державного управління національною економікою.

Завдання управління збалансованим розвитком у загальній системі державного управління економікою та відповідні функції повинні стосуватися: формування інституційної бази збалансованого розвитку з модернізацією базових та створенням нових інститутів; подолання відтворювальних, секторальних, територіальних внутрісистемних дисбалансів; проведення структурної перебудови; зниження рівня соціально-економічної нерівності і бідності; переходу до збалансованого природокористування; подолання впливу глобальних дисбалансів на розвиток національної економіки; створення такого інституційного середовища, яке б забезпечило для інституційних секторів:

- для домашніх господарств – умови для зростання доходів, раціоналізації споживчих витрат, які є своєрідним індикатором розвитку національної економіки і забезпечуватимуть повноцінне відтворення;

- для сектора некомерційних організацій – умови для зростання гуманізації, інтелектуалізації, культурного рівня розвитку;

- для сектора нефінансових корпорацій – умови для оптимізації структури промислового виробництва, комерціалізації наукоємних технологій, реалізації енергозберігаючої моделі розвитку з розширенням використання нетрадиційних та відновлюваних джерел енергії, упровадження екологічно безпечних технологічних процесів;

- для сектора фінансових корпорацій – умови для зростання валового нагромадження та відповідно інвестування в економіку, розширення довгострокових кредитів у розвиток реального сектора, збільшення венчурного фінансування, розвитку фінансових ринків, залучення зовнішніх ресурсів, підвищення кредитного потенціалу національних кредитних установ для забезпечення фінансової стійкості та розвитку економіки України;

- для сектора «решти світу» – умови для використання переваг від інтеграції у світове господарство та зменшення деструктивного впливу

зовнішніх чинників, подолання розриву між рівнем економічного розвитку України й інших країн світу;

– для паралельного сектора – бар'єрів для відмивання незаконно зароблених капіталів та умови їх легалізації з метою інвестування у розвиток реальної економіки.

Процесуальна підсистема передбачає визначення певної технології, етапності реалізації управлінських процедур. Вона дає змогу реалізувати процесний підхід у дослідженні управління збалансованим розвитком національної економіки та забезпечує певну структурну впорядкованість впливу держави, необхідне ресурсне забезпечення. Процесуальна підсистема повинна представляти управління збалансованим розвитком національної економіки у розрізі наступних етапів:

перший етап: аналіз існуючих внутрісистемних дисбалансів та причин їх виникнення та стратегічна діагностика можливих дисбалансів;

другий етап: вироблення адаптивного регулюючого пакета інструментів для подолання існуючих дисбалансів та недопущення можливих;

третій етап: організація процесу управління збалансованим розвитком;

четвертий етап: координація процесу нівелювання існуючих дисбалансів.

Інструментальна підсистема управління збалансованим розвитком повинна охоплювати сукупність методів та інструментів державного регулятивного впливу, які б забезпечували трансформацію економічної системи відповідно до цілей збалансованого розвитку. Інструменти є способом впливу держави на розвиток національної економіки. В складі інструментів виокремлюють групу елементів або важелів (укрупнених інструментів) і групу засобів (одиночних інструментів), через які уточнюються механізми впливу держави на розвиток національної економіки [7]. До важелів (елементів) управління збалансованим розвитком необхідно віднести правове, адміністративне, економічне регулювання, прогнозування, індикативне планування, фіскальну, монетарну, валютну, соціальну, екологічну, інвестиційну, структурну, науково-технічну, регіональну, конкурентну, зовнішньоекономічну політики.

Розглядаючи механізм управління збалансованим розвитком національної економіки, в його структуру доцільно включити наступні укрупнені важелі державного впливу: грошово-кредитні, податкові та бюджетні.

Грошово-кредитні важелі повинні передбачати:

– забезпечення реального функціонування системи фінансових інститутів розвитку, фінансових установ і організацій, що обслуговують експортні операції та сільське господарство, здійснюють мікрофінансування; створення компенсаційних фондів та інвестиційних банків, що забезпечують швидке розширення інвестиційного сегмента фінансового ринку;

ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ

– формування системи економічних стимулів до активізації кредитування в межах реалізації програм фінансово-кредитної підтримки пріоритетних галузей і підприємств, пов'язаних з імпортозаміщенням, та сегментів внутрішнього кінцевого попиту, спроможних поживати внутрішнє виробництво ланцюгом попиту-пропозиції;

– розроблення й упровадження державних депозитно-кредитних схем, налагодження партнерства держави з великими банками, що мають розгалужену мережу філій;

– цілеспрямоване зниження вартості фінансових ресурсів: тимчасове розширення сфери субсидування процентних ставок має змінитися поступовою відмовою від такої практики та реалізацією комплексу заходів щодо зниження немонетарної інфляції, яка підтримує їх завищений рівень;

– налагодження ліквіджу центрального банку і комерційних кредитних установ щодо вдосконалення механізмів спрямування їхніх ресурсів на кредитування економіки на основі запровадження фідучіарної відповідальності;

– залучення капіталів у країну і розвиток захисних механізмів, здатних забезпечити незалежність фінансового сектора та контроль за валютними і фінансовими потоками через кордони України;

– активізацію кредитування вітчизняних виробників державними банками;

– стимулювання кредитування комерційними банками реального сектора економіки через надання їм пільгового рефінансування та зниження резервних вимог під такі активи.

Податкові важелі повинні забезпечити:

– оптимізацію податкового навантаження;

– використання податкового інструментарію для відновлення динамічного розвитку національної економіки (зниження ставки податку на прибуток, який реінвестується в модернізацію основних фондів, запровадження прискореної амортизації, зменшення бази оподаткування шляхом включення витрат на інвестиційні цілі до валових витрат);

– надання галузевих і територіальних податкових пільг на основі критеріїв, які унеможливають масове використання таких інструментів для мінімізації оподаткування чи отримання конкурентних переваг порівняно з іншими учасниками ринку;

– спрощення процедури відшкодування ПДВ, що дозволить створити підприємствам сприятливі умови для розширення виробництва.

Бюджетні важелі в системі управління збалансованим розвитком національної економіки повинні бути направлені на: збільшення інвестиційних видатків та зменшення боргового навантаження на економіку;

перегляд соціальних видатків та запровадження диверсифікованих підходів у реалізації соціальних проектів; відповідність поточних видатків держави її постійним доходам; спрямування нерегулярних надходжень бюджету (доходів від приватизації, кредитів тощо) в бюджет розвитку; запровадження механізму детального аналізу економічної ефективності та «стратегічної віддачі» [8] з погляду національних інтересів щодо проектів, які фінансуватимуться з бюджету розвитку.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Отже, можна стверджувати, що методологічні детермінанти управління збалансованим розвитком національної економіки сприяють побудові ефективної системи управління збалансованим розвитком національної економіки в контексті забезпечення її цілісності та підвищення конкурентоспроможності. Результативність такої системи залежить від своєчасної діагностики внутрісистемних дисбалансів (відтворювальних; технологічних; просторових; секторальних; галузевих; економічних, екологічних, соціальних, факторних), а також розробки механізмів і важелів подолання цих дисбалансів у напрямі досягнення збалансованого розвитку, що і повинно скласти площину подальших наукових розвідок.

Список використаних джерел:

1. Желюк Т.Л. Управління довгостроковим розвитком національної економіки: методологічні та прикладні аспекти: монографія / Т. Л. Желюк. Тернопіль: Економічна думка, ТНЕУ, 2010. – 512 с.
2. Майер Дж.М. Міжнародне середовище бізнесу: конкуренція та регулювання у глобальній економіці / Дж. Майер, Д. Олеснович; пер. з англ. – К.: Либідь, 2002. – 703 с.
3. Олійник А.Ю. Теорія держави і права: навч. посіб. / Олійник А. Ю., Гусарев С. Д., Слюсаренко О. Л. – К.: Юрінком Інтер, 2001. – 176 с.
4. Коммонс Д. Институциональная экономика / Д.Коммонс // Экономический вестник Ростовского государственного университета. – 2007. – Т. 5. – № 4. – С. 59–70.
5. Скакун О.Ф. Теорія держави і права (енциклопедичний курс): підруч. / Скакун О. Ф. – Х.: Еспада, 2006. – 776 с.
6. Історія економічних учень: підручник / Л. Я. Корнійчук, Н. О. Татаренко, А. М. Поручник та ін.; за ред. Л. Я. Корнійчук, Н. О. Татаренко. – К.: КНЕУ, 2000. – 564 с.
7. Мельник А.Ф. Державне управління: навч. посібник / А. Ф. Мельник, О. Ю. Оболенський, А. Ю. Васіна, за ред. А. Ф. Мельник. – К.: Знання-Прес, 2009. – 582 с.
8. Науменкова С.В. Проблеми подолання негативного впливу глобальних диспропорцій та формування нового геофінансового механізму / С. В. Науменкова, С. В. Міщенко // Фінанси України. – 2009. – № 3. – С. 23–36.

УДК 338.12.7.9

Ю.М. Сафонов, д.е.н., В.Г. Євтеєва,

Державний вищий навчальний заклад «Київський національний економічний університет ім. В.Гетьмана», м. Київ

КАПІТАЛЬНЕ БУДІВНИЦТВО ЯК ЕКОНОМІЧНА КАТЕГОРІЯ

Анотація

У статті розглянуто термін «капітальне будівництво» з точки зору вітчизняних вчених економістів та правознавців. Зазначено, що для визначення категорії «капітальне будівництво» необхідно виділити основні риси. Найважливішою з них є розгляд капітального будівництва розглядається як категорії, що характеризується сукупністю усіх виробничих процесів,